

VILNIUS UNIVERSITY

Mindaugas Stoškus

**RELATION BETWEEN POLITICAL PHILOSOPHY AND POLITICAL
SCIENCE: ANALYSIS OF LEO STRAUSS'S ARGUMENTS**

Summary of the Doctoral Dissertation

Humanities, Philosophy (01 H)

Vilnius, 2011

The dissertation was prepared at Vilnius University during 2007-2011

Scientific Supervisor:

Prof. Habil. Dr. Evaldas Nekrašas (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Counselor:

Prof. Dr. (hp) Alvydas Jokubaitis (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Dissertation is going to be defended at a public session of the Scientific Council of Philosophy, Vilnius University:

Chairman:

Prof. Habil. Dr. Bronius Kuzmickas (Mykolas Romeris University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Members:

Assoc. Prof. Dalius Jonkus (Vytautas Magnus University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Prof. Dr. (hp) Vytautas Radžvilas (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Prof. Habil. Dr. Evaldas Nekrašas (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Prof. Dr. (hp) Alvydas Jokubaitis (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Opponents:

Dr. Nerijus Milerius (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Prof. Dr. (hp) Jūratė Rubavičienė (Vilnius Pedagogical University, Humanities, Philosophy – 01 H)

The official defense of the dissertation will be held on 16th of December, 2011, at the Department of Philosophy, Vilnius University, room 201, at 3 p.m.

Address: Universiteto St. 9/1. Lt-01513 Vilnius, Lithuania

The Summary was circulated on 15th of November, 2011

The dissertation is available at the Vilnius University Library

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Mindaugas Stoškus

**POLITINĖS FILOSOFIJOS IR POLITIKOS MOKSLO SANTYKIS:
LEO STRAUSSO ARGUMENTŲ ANALIZĖ**

Daktaro disertacijos santrauka
Humanitariniai mokslai, filosofija (01 H)

Vilnius, 2011

Disertacija rengta 2007-2011 metais Vilniaus universitete

Mokslinis vadovas:

prof. habil. dr. Evaldas Nekrašas (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

Konsultantas:

prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Filosofijos mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

prof. habil. dr. Bronius Kuzmickas (Mykolo Romerio universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

Nariai:

doc. dr. Dalius Jonkus (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

prof. dr. Vytautas Radžvilas (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

prof. habil. dr. Evaldas Nekrašas (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

Oponentai:

doc. dr. Nerijus Milerius (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

prof. dr. Jūratė Rubavičienė (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

Disertacija bus ginama viešame Filosofijos mokslo krypties tarybos posėdyje 2011 m. gruodžio mėn. 16 d. 15 val Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto 201 auditorijoje

Adresas: Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius, Lietuva

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2011 m. lapkričio mėn. 15 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje

The Grounding of the Theme

The XXth century was especial for political philosophy. To many scientists belief, the discipline of the political science, which emerged on the XIXth century, should have changed the political philosophy which did not satisfy new scientific requirements. However, political philosophy received acute critics much later than political science emerged. The importance and even the meaning of political philosophy were mostly questioned by political scientists-behavioralists in 6–7th decade of the last century. The state of the discipline did not satisfy the exponents of the behavioral movement in political science of those days: to their belief, political science could reach the same advancement as exact sciences had reached, but two interdependent matters: low scientific level and too close relation to political philosophy prevents it. In other words, it was assumed that political philosophy is exactly what prevents the political science from being equal to the exact sciences. It was thought that if political science is about to step forth, it must be delimited from political philosophy. Without doubt, this demarcation should have been rational and scientifically grounded. This way many political scientists have concentrated their attention not to the research of the political phenomenon, but to the analysis of the meaning of political philosophy and of its' formulated propositions.

After a short period political scientists' discussions about the importance of political philosophy received political philosophers' answer. Leo Strauss was one of the most outstanding philosophers in 6th and 7th decades of the last century; he gave special attention to the explanation of the relation between political philosophy and political science. This consideration of the relation between two disciplines appeared to be notably meaningful to both political science and political philosophy. It enables one to distinguish and critically evaluate the underlying assumptions of the disciplines, the limits of the research of social reality. In other words, the analysis of the relation between political philosophy and political science encourages the auto-reflex contemplation of the basis and perspectives of both disciplines. The incoming analysis of the relation between political philosophy and political science may have strongly contributed to both the "renaissance" of the political philosophy in the XXth century and to the failure of the radical trend of the political science – behavioralism – attempt to consolidate the scientific and anti-philosophical presumptions to the discipline. After all, the primary

aim of political science during behavioral movement – to implement revolution in the sphere of the research of political things (that is why the behavioral movement was and sometimes is called the “behavioral revolution“) - was failed to implement.

It is often said that the history of political philosophy is notably important part of political philosophy, and without the knowledge of it, it is difficult and maybe even impossible to realize the problems of contemporary political philosophy. The main competitor of the contemporary political philosophy – political science – has brought influence on contemporary political philosophers. If one wants to understand the specifics of the XXth century political philosophy, one cannot ignore the political science, because the analysis of relations between political philosophy and political science became an important part of the history of contemporary political philosophy.

The Survey of Primary Sources and Secondary Literature

Strauss’s philosophical legacy is notably plentiful. However, in this work the main attention has been drawn only to those works in which thinker more or less adverts the problem of the relation between political philosophy and political science, or analyses separately meaningful problems within the pane of this work: the defects of the political science, the importance of the political philosophy, significance of classics , the limits of scientific and philosophic knowledge and the theologico-political problem. In the book *What Is Political Philosophy?* (1988 [1959 – when referring here and elsewhere for the first time, the first year of publishing of Strauss’s works by which this dissertation is based, is indicated in the brackets]) Strauss analyses the most important defects of the new political science (the dissociation of facts and values and its consequence – nihilism, the undue prominence given to method, the historicist assumptions of the social sciences), the importance of the political philosophy – the specific aim to know the political matters as a whole, and the exceptional importance of this branch of philosophy. In fact, the issues mentioned are discussed very concentrically and briefly in this book, there is a lack of more thorough reasoning of Strauss’s propositions. The other Strauss’s work which is notably meaningful in the context of this dissertation is *Natural Right and History* (1971 [1953]). In it the philosopher properly criticizes the weberian dissociation of facts and values and the historicism, which is typical to social sciences. Also he

analyses the possibility, meaning and genealogy of the natural law - one of the most important problems of philosophy. In the book *Liberalism Ancient and Modern* (1995 [1968]) Strauss' analyses the differences between political philosophy and political science. He seeks to show that political scientists when declaring the value neutrality, in very truth refer to the valuable principles and premises formed by modern political philosophy (exactly the same as they refer to prescientific knowledge with the aim to be scientific and distancing from everyday or common sense understanding of the political things). Strauss properly analyses the theologico-political problem in the articles "Reason and Revelation" (2007), "Jerusalem and Athens" (1967), "Mutual Influence of Theology and Philosophy" (1979). Other Strauss's works are not as important for the dissertation as mentioned above.

The affluence of the researches intended to both the institutionalization of political science and the analysis of Strauss's political philosophy, enables one to mention only those articles and works on which this dissertation is based the most. Incidentally, there is no work in Lithuanian intended to discuss Strauss's ideas, exactly the same as there is no work of Strauss translated into Lithuanian. There are no works about Strauss's political philosophy, nor precisely intended ones to analyze the relation between political science and political philosophy by researchers of Lithuania. In fact, Alvydas Jokubaitis in one part of his book *The Politics without Values* (2008) analyses the most important differences between political philosophy and political science. It is very important to mention the monograph by Evaldas Nekrašas *The Positive mind* (2010), in which the author analyses the development of the positivism and its influence on other sciences. As namely the positivist philosophy impacted on the emergence of political science the most (positivism, incidentally, influenced the political science even much later), the book was really valuable when analyzing the processes of institutionalization and the development of political science. The positivistic conception of the methodology of new political sciences is perfectly revealed John Stuart Mill's work *A System of Logic, Ratiocinative and Inductive Being a Connected View of the Principles of Evidence and the Methods of Scientific Investigation* (1916).

The philosophical premises of political science, the institutionalization and development processes of the new discipline were analyzed by James Farr in articles "Political Science and the Enlightenment of Enthusiasm" (1988a), "The History of

Political Science” (1988b), “Remembering the Revolution: Behavioralism in American Political Science” (1995), “The History of Political Thought as Disciplinary Genre” (2006). The Scotch Enlightenment thinkers’ ideas about the necessity of the new political science are developed in them; the scientific tendencies in the process of political science and the specifics of the behavioral movement are discussed, the condition of political science after the behavioral “revolution” have ended is analyzed. Gabriel Almond in his article “Political Science: The History of the Discipline“ (1988) also reviews the most important aspects of political science, and in the article “Separate Tables: Schools and Sects in Political Science“ (1988) he analyzes different trends of researches on the discipline and states that contrary to what the behavioralists have expected, political science had not become methodologically unified.

John Gunnell in the article “Political Theory: The Evolution of a Sub-Field“ (1983) analyzes the development of one of the parts of political science – political theory, and fixates sharper episodes of the evolution (the third and the sixth decade of the last century). As political theory was identified with political philosophy or it was simply based on it, this analysis was important when explaining the development of the relations between political philosophy and political science. In the other article “The European Geneses of American Political Science“ (2006) Gunnell analyzes what kind of European ideas and presumptions has the American political science intercepted. The researcher emphasizes that unilateral identifying of the new political science only with the United States of America is absolutely invalid. Though the new political science as an academic discipline emerged and the most rapid developed exactly in the USA, the main ideas that matured it and lately conditioned the most important turns of the development were namely European. As a matter of fact, the institutionalization processes of political science lasted much longer in Europe than in the USA, stipulating the formation of rather different political conception in the Old Continent. This is analysed by Dirk Berg-Schlosser in the article “Political Science in Europe: Diversity, Excellence, Relevance“ (2006) and by Tom Boncourt in the article “The Evolution of Political Science in France and Britain: A Comparative Study of Two Political Science Journals“ (2007).

In Charles Merriam’s articles “The Present State of the Study of Politics” (1921) and “The Progress in Political Research” (1926) it is not difficult to notice the beginning of the important changes in political science. Merriam was one of the first political

scientists in the third decade of the last century who started talking about the significance of methodology in the progress of the discipline and offered to pay more attention to the researches on political behavior. His ideas were further developed by Jo Harold Lasswell. In his articles “The Contribution of Freud’s Insight Interview to the Social Sciences” (1939) and “Psychology Looks at Morals and Politics” (1941) are noted tendencies of the political science getting close to the thing which was called behavioral movement in the sixth century. Lasswell has offered for political scientists to rely on the achievements of psychology, scientifically analyze the political behavior and to pay more attention to the methodology. However, Woodrow Wilson’s article “The Law and the Facts” (1911) shows obviously that since the emergence of the political science for scientifically oriented political scientists the opposition has existed. The political scientists-traditionalists constantly offered to look wider to political problems and do not confine with the narrow empiricism.

The principles of the behavioral movement and negative evaluation of the political philosophy are revealed in David Easton’s article “The Decline of Modern Political Theory” (1951). Easton has emphasized that political theory based on the unscientific political philosophy and its incapability to clearly designate the guidelines of methodology prevents successful development of the discipline. The essential principles of the behavioralism Easton analyses in the article “The Current Meaning of ‘Behavioralism’ in Political Science” (1962). Surprisingly critical response about the defects of the behavioral movement (Easton himself was considered to be a behaviorist) is found in his article “The New Revolution in Political Science” (1969). In the article-discussion “The Nature of Contemporary Political Science: A Roundtable Discussion” (1990) of the influential political scientists (Ian Shapiro, Almond, Gunnel, John Cropsey and other) the general tendencies of political science and perspectives after the end of the radical movement are pondered. The possible perspectives of the development of the relations between the political philosophy and political science are discussed in Avner de Shalit’s article “Political Philosophy and Empirical Political Science: From Foes to Friends?” (2009) and in Terence Ball’s article “Political Theory and Political Science: Can This Marriage Be Saved?” (2007). If Shalit hopes that the tension between these disciplines is already ended useless period of the development of their relations, then Ball regards it as very important, valuable (they gave a new breath to the political philosophy

of the XXth century) and not resolvable, because it reveals the different basic premises of political science and political philosophy.

The general review of Strauss's ideas about the importance of classical political philosophy, the differences of the classical and modern concept of politics and the defects of the modern science is presented in Anne Norton's book *Leo Strauss and the Politics of American Empire* (2004). The author offers to draw a more clear line between Strauss's ideas and his followers' – straussians – thoughts and especially between Strauss and conservative American politicians. The researcher evidently indicates that approaches of Strauss and of his followers are strictly opposite in many aspects, though most (especially radical) Strauss's critics ascribe the straussians' attitudes to the philosopher himself. Ted McAllister in his book *Revolt against Modernity: Leo Strauss, Eric Voegelin, and the Search for a Postliberal Order* (1995) analyses Strauss's approach to modernity, the dissociation of facts and values, his conception of historicism and the critique of the historicist approach to the idea of natural law. McAllister tries to ascribe Strauss's political philosophy to the conservative political mind and to fix the attention to the thinker's approach to the importance of everyday prescientific understanding of the political reality when seeking for deeper philosophical knowledge of political things.

The selection of articles edited by Allan Udoff *Leo Strauss's Thought: Toward a Critical Engagement* (1991) was useful for the analysis of Strauss's ideas. It is important to mention the most useful articles for this dissertation. Richard Kennington in the article "Leo Strauss's Natural Right and History" the most attention pays to the analysis of Strauss's ideas about the natural law and contradictions of historicism. The author considered Strauss's analysis of the natural law problem to be notably important and valuable, though at the same time he emphasized that the idea of the natural law itself and the theleological concept of the reality, which is connected with the idea of natural law, are revealed rather passingly. Kennington appreciated Strauss's critique of historicism and contraposition of the historicism with the idea of natural law. Berns in the article "The Prescientific World and Historicism: Some Reflections on Strauss, Heidegger, and Husserl" analyses what influence Husserl's conception of everyday world and its impact on the scientific understanding was made for Strauss. Also as Heidegger's existential thinking which Strauss called radically historicist. Berns has analyzed how had Strauss valued the modern science and tried to explain why the philosopher paid so much

attention to the contemplation of the presumptions of science. Stanley Rosen in the article “Leo Strauss and the Quarrel Between the Ancients and Moderns” analyzes Strauss’s philosophical beginnings, reveals the thinker’s and Nietzsche’s (who was strictly criticized by Strauss) similarities of some ideas. Rosen claimed that by criticizing modern political philosophers Strauss himself often relied on the modern presumptions. The researcher has slightly touched Strauss’s theologico-political problem and analyzed the causes of the tension between the philosophy and political community.

The most valuable for the analysis of Strauss’s theologico-political problem was the book of Heinrich Meier *Leo Strauss and Theologico-Political Problem* (2007). In this book the researcher analyses in detail the theological and political aspects of that problem and tries to prove that Strauss considered the tension between the political community and philosophy to be more important and primary. Meier clearly shows, how the theologico-political problem allows Strauss to reveal and ground the exceptional meaning of political philosophy for the entire philosophy. Though Strauss aimed to highlight especial importance of political philosophy differently, nevertheless, explication of the theologico-political problem has enabled the philosopher to formulate the most solid arguments for it. In this book also two Strauss’s articles are published, in which thinker analyzes the theologico-political problem: “Reason and Revelation” (already mentioned above) and “Living Issues of German Postwar Philosophy”.

The most radical critique of Strauss’s political philosophy is noticed in Shadia Drury’s articles. In “The Esoteric Philosophy of Leo Strauss” (1985) and “Leo Strauss’s Classic Natural Teaching” (1987) the researcher tries to ascribe for Strauss the name of esoteric teacher. By using his idea that many outstanding thinkers of the past, due to the danger of the political or religious persecution, in their books expressed the main ideas not directly but between the lines; Drury in Strauss’s texts also tries to find the hidden thoughts of the philosopher. This way nearly all the main Strauss’s ideas are turned on their heads and Strauss is shown as Nietzschean overman or Machiavellian grey cardinal, who’s real desire is power and mastership. The worth of these Drury’s conclusions is doubtful, the beginning of her researches is more valuable, i.e. the notice of equivocal or obscure Strauss’s philosophical ideas. The ambiguity of some statements makes Strauss’s philosophical position easily vulnerable, partially legitimating even the most paradox interpretations.

Another example of this kind of the interpretation is the article by Nicholas Xenos “Leo Strauss and the Rhetoric of the War on Terror” (2004), in which the direct parallels between Strauss’s political philosophy and contemporary USA foreign politics are drawn. The point of departure of this Strauss’s political philosophy critique is the same – the affirmation that the real Strauss’s attitudes are radically antidemocratic and anti-liberal, but they are hidden in his texts, as it is proper for esoteric teacher. Xenos relies on the young Strauss’s premises (Strauss really admired fascism until Hitler came to power) and claims that as time has passed by, they have not changed, only became less noticeable.

Fred Dallmayr in the article “Politics against Philosophy: Strauss and Drury” (1987) not only analyses Strauss’s reviewer’s arguments and calls most of them baseless, but also discusses the sources of these critiques. On the one hand, according to Dallmayr, Strauss’s philosophy partially provokes similar reactions with its radical disjunctions (the ancients - the moderns, politics – philosophy etc.), on the other hand, this critique shows the intellectual depth of Strauss’s ideas. Dallmayr not only reveals the inconsistency of some Strauss’s ideas and the conjunctions of some of his presumptions with strictly criticized modernity, but, contrary to Drury or Xenos, highlights the intellectually strong parts of Strauss’s philosophy.

John Shaar’s and Sheldon Wolin’s article “Essays on the Scientific Study of Politics: Critique” (1963) is the only one official reaction to the Strauss’s assessment of political science which was told on the last part called „Epilogue“ of the book *Essays on the Scientific Study of Politics* (1962) edited by Herbert Storing. After a few years (in 1968, when the first edition was released) this slightly adjusted Strauss’s article was included into his book *Liberalism Ancient and Modern*. Shaar and Wolin have perfectly revealed Strauss’s too much generalized and for this reason not very precise attitude to political science. According to researchers, the philosopher does not notice the variety of the attitudes to the value neutrality or the understanding of the everyday world, existing in political science. They mention the political scientists whose viewpoint is contrary to the one that Strauss assigns to the political scientists, this way showing that the philosopher has sometimes gave up to the temptation to talk using the generalizations, attractive to the critics of political science, but not very precise. Furthermore, Shaar and Woolin question Strauss’s conception of political philosophy and seeks to highlight not

only Strauss's emphasized distinctions between political (especially ancient) philosophy and political science, but also the similarities uniting the disciplines.

This critical article has awaited Strauss's answer ("Replies to Shaar and Wolin" (1963)), in which thinker tried to describe the essence of his critical attitude towards political science. Nevertheless, he did not presented the answers in detail for his opponents. Instead of that, Strauss started analyzing and disputing also radical Shaar's and Wolin's statements, this way getting himself into that, what Benjamin Barber in his article had called Strauss's and Wolin's quarrel of 1963 ("The Politics of Political Science: 'Value-free' Theory and the Wolin-Strauss Dust-Up of 1963" (2006)). Looking from the point of time, Barber is keen on stating that authors of these articles have more attempted to bite the opponent rather than to clearly ground their position and try to realize opponent's statements. However, even these issues, according to Barber, were useful for political science, as they have encouraged the political scientists to consider critically the basic principles and methodical presumptions of their discipline.

In all these researches or the emergence of political science, development and relations with political philosophy, or Strauss's attitude to political science, political philosophy and their relation are analyzed. Nevertheless, the study in which the validity of Strauss's arguments is studied using wider analysis of the relations between two disciplines, was not found. Furthermore, when considering Strauss's highlighted tension between political science and political philosophy, it was never analyzed theologico-political problem. It is possible that especially the analysis of this problem can help to reveal the specificity and importance of the tension between political science and political philosophy.

The Aim and the Tasks of the Research

The main aim of this work is to analyze and critically appraise Strauss's ideas about the political science, political philosophy and relation between these disciplines. Strauss was sure that political science is based on defective philosophical assumptions. A very important task of this research is to ascertain what kind of assumptions they are, and why they are unacceptable when researching the social world. However, before

accomplishing this task, firstly it is attempted to ascertain, is the behavioral (and anti-philosophically engaged) trend of political science and generally all political science essentially the creature of the modern political philosophy, i.e. is political science really based on certain philosophical assumptions. As political scientists' majority were not inclined to notice and critically consider the philosophical roots of their discipline, and political philosophers did not went into the question of the philosophic premises of new political science before Strauss did, to ascertain these questions was one of the first tasks of this work. When performing the primary analysis of Strauss's ideas about political science, the impression that this thinker's conception of political science is too generalized and simplified, therefore, not very precise, has emerged. With the aim to deny or to confirm this primary presumption, these tasks were set: to analyze the assumptions of the new academic discipline, to review political science's the developmental processes and those of institutionalization and of relations between political science and other disciplines. The last task of this dissertation was to find out, have Strauss succeeded in successively grounding the importance and value of political philosophy for both political science and the whole philosophy.

The Theses Defended

1. Political science is based on the particular ideas of modern political philosophy, the Enlightenment and positivism which became the underlying presumptions of the new discipline.
2. Strauss's conception of political science is too unifying and simplifying, preventing from noticing the variety of the positions and opinions lying in the discipline: it perfectly reflects the behavioral trend of the political science, but not the entire political science.
3. Strauss considered the underlying assumptions of political science – value neutrality, strict method and historical approach to knowledge - to be contradictory and discrediting the scientific knowledge of social reality.
4. Strauss regarded political philosophy as a discipline researching the fundamental political aspects and the most important political problems which political science is not capable of properly realizing or analyzing due to its inherent scientific and historicist presumptions.

5. Strauss rated political philosophy not only superior to the new political science in all respects, but also considering its meaning to the whole philosophy, he gave it the status of the most important part of the philosophy, because it researches the circumstances that make possible the existence of the whole philosophy.

6. According to Strauss's philosophy, the theologico-political problem reveals the best the peculiarity and importance of the political philosophy. In this context the specific of the tension between the political science and political philosophy and benefits of this tension for both disciplines shows up the best.

The Method of Research

The methods of critical and historical analysis and reconstruction are widely used in the dissertation. Both, Strauss's arguments against the detachment of political philosophy and political science, and counterarguments of his opponents are explicated in detail. The weightiness and validity of both are analyzed and evaluated. When analyzing the main differences between political philosophy and political science as well as classical and modern political philosophy, the method of comparative analysis is used. During the reconstruction of Strauss and his critics ideas there was returned to the same problems, and their analysis was supplemented by the results of already performed research.

The Novelty of the Dissertation

Strauss's political philosophy is widely analyzed in foreign countries, though there is little attention given to his ideas of relationship between political science and political philosophy (mostly it is narrowed to Strauss's criticized analysis of presumptions of scientific political science, or separately studied Strauss's attitude towards political philosophy). There is no article dedicated for analysis of Strauss's ideas in Lithuania. This fact is quite surprising as Strauss is not one of many not very significant political philosophers of the XXth century. During the last decade, many articles and monographs in which Strauss's ideas are analyzed appeared in the USA and Europe. The interest in him is growing rather than decreasing, there are conferences

organized in his memoriam. Leo Strauss's Center is working in University of Chicago, besides that, like many other outstanding thinkers of the XXth century, Strauss's influence and charisma encouraged the establishing of a separate school of straussians.

Nevertheless, the attempts to thoroughly analyze Strauss's ideas of the importance of political philosophy and the narrowness of political science were not found. Similarly, there were no works found on making analysis of political science institutionalization and relationships with political philosophy in order to evaluate the validity of Strauss's propositions. For these reasons, by analyzing institutionalization of political science and development of its relationship with political philosophy, the effect of political science for the relation between two disciplines was revealed in the work. If in the second part of the dissertation the relationship between political philosophy and political science has been analyzed by looking from Strauss's perspective, in the first one the most attention was paid to analyzing how the scientists of political science understood this relationship and how this understanding changed as the political science developed. This way of analysis which was not found in other Strauss's works on political philosophy, has helped both to evaluate the novelty of thinker's ideas more clearly and to discover a few aspects that were not revealed by them.

Strauss maintained that proper knowledge of the history of political philosophy is a necessary condition not only for adequate understanding of political problems but also of contemporary political science and political philosophy. This idea was supplemented and expanded in the dissertation: if one wants to understand the contemporary political philosophy, it is essential to know both history of philosophy and history of political science. This research is important not only because it can help to evaluate more clearly the input of Strauss's ideas to the development of contemporary political philosophy, but also because it allows to realize better the peculiarity of modern political philosophy which developed affected by political science, and the political science which was formed and evolved with influence of modern political philosophy and positivism.

Researchers analyze Strauss's raised theologico-political problem only in the context of relation between philosophy and theology or politics. There were not found any attempts to invoke the analysis of this problem in order to purify the tension between the political philosophy and political science and to reveal the importance of this tension

for contemporary political philosophy and political science. Terence Ball has spoken about the importance of this tension for political philosophy (Ball 2007) and Benjamin Barber has talked of its benefit to political science (Barber 2006). However, the mentioned researchers have not even raised an idea that it can be analyzed (and probably clearly revealed) by researching theologico-political problem.

The Structure of the Study

The first chapter of this dissertation is intended to analysis of the basic assumptions of the new discipline – political science – and its separation from political philosophy. Firstly, it is analyzed how the attitude to both human nature and politics and opportunities of human and social world research and specifics started to change after the beginning of modern political philosophy. Later, the effect of science revolution in the XVIIh century and also the effects of Enlightenment in the XVIIIth century to the change of scientific knowledge aims, to the new approach on how to scientifically analyze the world of nature and even more importantly, the social world; to the emergence and development of new social sciences is being analyzed. The first section of the first chapter is concluded by the analysis of the impact of positivism to political philosophy and to the development of political science. It is explained that new political science has taken and further developed many underlying premises of positivism and its methodological principles.

In the first section of the second chapter the main attention is paid to the analysis of institutionalization of emerged political science and to the development of relations with political philosophy. In the first subsection of this section it becomes clear that in just emerged political science the various aspects started to show, which evaluates the importance of political philosophy to the development of the new discipline differently. In the second section, the political scientists' notably critical estimation of the political philosophy and importance of methodical and scientific political research for the development of political science are being analyzed. The first chapter of this work is ended by the analysis of the most important differences of political science and political philosophy that became clear during the development of the new discipline which lasted more than one hundred years.

In the second chapter of this work Leo Strauss's critics concerning political science and his attitude to political philosophy is being analyzed. After the short discussion about the most meaningful Strauss's academic activity aspects and philosophical contexts of his ideas in the first chapter, the essential defects of political science are analyzed in the second section: the dissociation of facts and values, the importance of strict method and historicist attitude to knowledge. The possible discrepancy of these presumptions of political science and dangerous implications (the discredit of philosophical and scientific knowledge, the distortion of the understanding the most important political matters and problems) is analyzed.

As an alternative for this political research based on, in Strauss's opinion, defective presumptions, Strauss proposes philosophic way of researching social world. The specifics of political philosophy, its basic assumptions and the most important problems (the human nature, the natural law, the best regime, the common good) are analyzed in the first section of the third subsection. In the second subsection of this section, the notably important for Strauss's philosophy theological-political problem is analyzed. Its analysis not only allows to reveal the especial importance of political philosophy for the whole philosophy, but also helps to understand better the significance of the tension between political philosophy and political science.

Conclusions

The analysis performed in this work allows to state that the aim to make the research of political things more scientific, originated much earlier than the new discipline of political science did emerge. The originators of the modern political philosophy had intentions to make sciences about human and social world more precise than they were before. Their ideas became basic premises of new social sciences several centuries later. At the moment of the turning-point of the political philosophy tradition, during science revolution in the XVIIth century, in the Age of Enlightenment and in the positivism in the XIXth century, not only the fundamental principles of new political science developed gradually, but also the dissatisfaction of the traditional philosophical methods of research on political things started to increase. The successful development of exact sciences promoted an idea that traditional Aristotelian method of research on world

and human is probably exactly what prevents the human studies to reach similar progress to exact sciences. It was increasingly considered that at the research of human and social world the old universal philosophical method should be changed to other universal natural science method. The more achievements of modern science astonished the world, the more often it was said that for the successful research on human and social world, the academic disciplines more similar to the exact sciences than to philosophy are necessary. Consequently, political science is based on ideas of both the modern political philosophy and the Enlightenment and positivism. In the XIXth century those ideas became the basic presumptions of new discipline.

New discipline was not unanimous from the very beginning: different tendencies started showing in political science, and political scientists valued differently the importance of the methodological premises offered by positivism. Whither the “weight” of the political philosophy tradition was felt the most – which was in Europe – the institutionalization processes of political science lapsed the latest and political science was related at longest with such traditional disciplines as political philosophy, history or law. Nevertheless, even in the United States of America which can be reasonably called the “homeland” of the political science as the independent academic discipline (but not of the *idea* of political science), alongside the political scientists that required strict autonomy of their discipline from the political philosophy, there has always been traditionally oriented political scientists who claimed that too deep prominence given to the empirical facts will disturb to notice the most important “facts” – the values, spiritual experiences and expectations. The traditionalists stood for keeping the political science in close contact with history and political philosophy. In the 6th decade of last century, in the beginning of the behavioral movement the scientifically engaged political scientists’ ranks started to increase, though even then there were political scientists-traditionalists that opposed to behavioralists. Accordingly, the initial premise was proved – Strauss’s conception of political science was really too unifying and inhibiting from noticing the variety of presumptions and opinions lying in the discipline. Only radical political scientists-behavioralists considered the political philosophy to be old-fashioned and pseudoscientific form of knowledge which’s aim to formulate universal propositions or categories was, in principle, impracticable and which needed to be replaced by new progressive political science. Consequently, the radical critics of political philosophy

were using historicist arguments. All those behavioralists' premises became the main objects of critical analysis in Strauss's philosophy.

Strauss criticized strict dissociation between facts and values in political science. He considered the value neutrality principle to be a mistake. According to Strauss, political scientists make mistakes not only because when researching political things is extremely difficult (and sometimes even impossible) to see the difference between pure factual propositions and pure normative ones, but also because even the attempt to distinguish them distorts the understanding of political things and finally discredits both the value of the rationality itself and scientific knowledge, and also the authority of normative political philosophy. Still, it is important to say that Strauss gave too much prominence for the meaning of value neutrality principle in political science. Not all political scientists were persuaded that it is necessary to distinguish the values and the facts strictly when researching political things. Even those who stood for this idea have not thought that in reality facts and values may be distinguished: it should be done rather by logical considerations because the empirical methods are not equally suitable to analyzing the problems of a different nature. Moreover, not all political scientists considered the values to be worthless in the scientific sense or absolutely subjective. The presumptions that Strauss attributed to all political scientists, in very truth were typical of behavioralists – the exponents of the radical trend in political science. Many other political scientists and especially traditionalists neither stood for the categorical demand to distinguish facts and values, nor criticized political philosophy as scientifically worthless, appealing to the principle of the value neutrality.

During the analysis of the idea that only methodical research on the social world can guarantee the reliable knowledge, Strauss came to a conclusion that the importance of methodology in social sciences is strongly overestimated. According to Strauss, the belief which was taken from the positivists that only scientific knowledge is the only true knowledge, dominates in the political science. Consequently, the thought that all understanding of political things which is not obtained by defined scientific procedures is cognitively worthless belongs to political scientists. For this reason political scientists while trying to be more scientific together seek to reject the knowledge of political things, dictated by the subjective ordinary experience or simply by the common sense. Nevertheless, in Strauss's opinion, these presumptions which partially suit the exact

sciences, are absolutely not suitable for social sciences. These presumptions entangle political science in self-contradictions and finally discredit their scientific achievements.

Political scientists' attempt to get their discipline closer to exact sciences and this way to improve the knowledge of political things, Strauss considered being a contradictory misunderstanding. That is so because the main aim of modern science is not the wisdom but power. The scientific knowledge undoubtedly expands the limits of human power, but still it does not provide knowledge on what purposes these powers may be used. Besides that, modern science not just reveals the researched reality or improves its understanding, but also science transforms it and explains its scientific construct. With ambitions to be scientific, political scientists can contribute to the larger expansion of human power, but in Strauss's belief, the deeper understanding of human, society and politics cannot be reached. This is so, because the methodical research is necessarily simplifying and rejecting subjects that cannot be reasoned or researched in the frames of the method. In other words, the methodical research overlooks what does not pass into the "visual angle" of that method. In social sciences it is not secondary but essential elements of the social world. Consequently, the more political scientists seek to be methodical, the more they recede from political philosophers who's main aim is not the understanding of the separate details of social world, but of the whole social world. However, at this point (the same as in the case of critics on value neutrality principle) the view of Strauss's political science was too homogeneous. Strauss did not take into account those political scientists who frankly stated that the scientific knowledge must start from the understanding of the social world dictated by common sense. The premise which Strauss ascribed to all political scientists was actually typical of behaviorists, though even some of them tempered their radical attitudes when the behavioral movement had ended.

Strauss strictly criticized the historicist premises of political science. According to him, by referring to historicism political scientists have criticized political philosophers' (especially classics') aim to formulate universal principles constituting the political reality, the desire to discover the truths that stands for all eternity, and the attempts to know the whole of the political reality. When denying the opportunity to understand the whole historicism rejects the opportunity of philosophy's existence itself. If the classics understood the philosophical thinking as the way to come out of the cave

and to reach real knowledge purified from traditional or historical impurities, then the historicism allows one to understand that this kind of getting out of a cave is impossible. Nevertheless, Strauss considered both political science referring to historicism (historicism also denies the especial role of scientific research) and historicist premises itself to be contradictory. Firstly, the historical experience not proves but denies the historicist statement that there is nothing changeless: the existence of fundamental philosophical problems is a great example that some things can overcome their historical limits. Whereas the changeless philosophical problems remain, the opportunity to reach the truth remains also. Furthermore, the historicism cannot deny the possibility of the existence of the universal principles without contradicting itself. That is so because historicists state that they have just discovered one universal principle: no matter how human knowledge would change, it will *always* remain historic. As historicists are not able to be consistent, they cannot rationally ground the historicity of philosophy. For this reason, political scientists' arguments based on historicism became also contradictory: by denying the ability of political philosophy to the universality, political scientists formulate the propositions pretending to universality about historical political philosophy.

When many political scientists have frankly spoken about the end of political philosophy, Strauss not only tried to show that political scientists themselves do not see the discrepancy, narrowness or dangerous implications of their propositions, but also sought to ground the exceptional meaning of political philosophy. Strauss considered political philosophy to be superior to new political science in all senses and even actually came to a conclusion that political philosophy is the most important part of philosophy, as it researches the conditions which make possible the existence of the whole philosophy. Strauss claimed that many fundamental political problems related to the human nature, the natural law, the best regime, the common good can be analyzed only by political philosophy, as political science is not able to do it because of inherent scientific and historicist premises.

According to Strauss, the theologico-political problem reveals the peculiarity and importance of political philosophy best. The analysis of this problem enables one to highlight the underlying tension of the West World, which is unfolding between two antagonistic spheres of belief and knowledge. Strauss has aimed to show that this tension is firstly rising from the antagonism between philosophy and politics, for this reason

exactly the political philosophy must discuss it. When analyzing the theologico-political problem, political philosophers must necessarily consider the question how to legitimate the philosophy and to research the limits of philosophical knowledge. Nevertheless, Strauss fails to purify the different concepts of religious belief, trust and non-reflexive confidence therefore all of them were fused to one concept of belief. This notwithstanding the self-reflection of political philosophy, the understanding of own limits, which emerges from various and inhomogeneous tensions between philosophy and religion, philosophy and pre-theoretical knowledge or political community, according to Strauss, is one of the biggest its advantages to political science. When the basic presumptions are not considered, political scientists are doomed to uncritically rely on science and do not notice that the bases of not only their discipline but of the entire modern science are not strong enough as they seem to be for them. Strauss was sure that deeper studies of philosophy would help political scientists to evaluate more critically the fundamental premises of their discipline. Consequently, political philosophy can help political scientists to understand their discipline better. The fact, that in political science after the behavioral revolution it was started to pay more attention to political philosophy, allows to expect that (not without Strauss's help) political scientists started to realize the benefit of political philosophy for their discipline.

The experience of the XXth century has evidenced that the tension between political philosophy and political science can be as important as the tensions discussed on Strauss's analysis of the theologico-political problem. Strauss's statements are great example that political philosophy can also radically criticize the basic premises of political science and doubt the importance of the new discipline. The consequences of the tension between those disciplines are also similar to the ones emerging from political philosophy and political community. Political philosophers are forced to justify the necessity and importance of their discipline and to consider the limits of philosophical knowledge. The question "why the political philosophy?" naturally guides to the other existentially important philosophical question "why philosophy?" In fact, Strauss has treated political science in the too generalizing way (to be more precise, he identified the whole political science with behavioral political science). As he tried to contradistinguish it with (especially classical) political philosophy, he was not inclined to accept some likenesses existing between them. Nevertheless, as he tried to ground the importance of

political philosophy, Strauss made the essential impulse for the revival of one of the oldest philosophical disciplines. Maybe the new political science contrary to Strauss's belief, was more useful for political philosophy than harmful (in fact, a little benefit of political science for political philosophy – the primary consideration of the political subjects and the accumulation of the empirical data – Strauss had acknowledged, but it has not matched the amounts of the harm, raising from the discredit of the authority of philosophy). By creating the new tension political scientists implicitly and probably with no intentions to do it, have made the biggest favor to the political philosophy. The theologico-political (and probably already) scientific problem has justified Strauss's given name of the main spring of the vitality of political philosophy.

Publications on the topic of dissertation

Stoškus, M. 2011. Politinės filosofijos ir politikos mokslo santykis: Leo Strausso pozicija, *Problemos* 80: 19-34, ISSN 1392-1126

Stoškus, M. 2011. Politikos mokslo atsiradimo filosofinės prielaidos, *Problemos* 79: 115-128, ISSN 1392-1126

Education

Doctoral studies in Philosophy at Department of Philosophy, Vilnius University, Lithuania (2007-2011)

Master's degree in Political Science at Institute of International Relations and Political Science, Vilnius university, Lithuania (2007)

Bachelor's degree in Philosophy at Department of Philosophy, Vilnius University, Lithuania (2005)

Pedagogical experience

Course of the Contemporary Political Philosophy, Vilnius University (2010-2011)

Seminars of the Course of the Aesthetics, Lithuanian Academy of Music and Theatre (2010-2011)

Seminars of the Course of Introduction to Philosophy, Vilnius University (2008-2009)

Mindaugas Stoškus

E-mail: mindaugasst0@gmail.com

Temos pagrindimas

Dvidešimtas amžius politinei filosofijai buvo ypatingas. Dar devynioliktame amžiuje atsiradusi politikos mokslo disciplina daugelio tyrinėtojų įsitikinimu turėjo pakeisti naujų mokslškumo reikalavimų neatitinkančią politinę filosofiją. Tačiau kaip niekad aštrios kritikos politinė filosofija sulaukė daug vėliau nei atsirado politikos mokslas. Labiausiai politinės filosofijos reikšmingumą ir net prasmingumą kvestionavo politikos mokslininkai-bihevioristai šeštajame ir septintajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje. To meto bihevioristinio judėjimo politikos moksle atstovų netenkino disciplinos būklė: jų įsitikinimu, politikos mokslas galėtų pasiekti panašios pažangos, kokią pavyko pasiekti tiksliesiems mokslams, tačiau tam trukdo du tarpusavyje susiję dalykai: menkas disciplinos mokslškumo lygis ir jos pernelyg glaudus ryšys su politine filosofija. Kitaip tariant, buvo manoma, kad politinė filosofija yra būtent tai, kas politikos mokslui trukdo prilygti tiksliesiems mokslams. Manyta, jog jei politikos mokslas ketina žengti pažangos keliu, jis turi atsiriboti nuo politinės filosofijos. Šis atsiribojimas, be jokios abejonės, turėjo būti racionalus ir mokslškai pagrįstas. Tokiu būdu daug politikos mokslininkų pagrindinį dėmesį sutelkė ne į politinių reiškinių tyrinėjimą, bet į politinės filosofijos reikšmės ir jos formuluojamų teiginių prasmingumo analizę.

Neprireikė daug laiko ir politikos mokslininkų svarstymai apie politinės filosofijos svarbą sulaukė politikos filosofų atsako. Leo Straussas buvo vienas ryškiausių šeštojo ir septintojo praėjusio amžiaus dešimtmečio politikos filosofų, ypatingą dėmesį skyręs santykio tarp politinės filosofijos ir politikos mokslo aiškinimui. Šis dviejų disciplinų santykio apmąstymas pasirodė esąs itin reikšmingas tiek politikos mokslui, tiek ir politinei filosofijai. Jis leidžia išskirti ir kritiškai įvertinti pamatines disciplinų prielaidas, socialinės tikrovės tyrinėjimo ribas. Kitais žodžiais tariant, politinės filosofijos ir politikos mokslo santykio analizė skatina autorefleksyvų abiejų disciplinų pagrindų ir perspektyvų apmąstymą. Gali būti, kad prasidėjusi santykio tarp politinės filosofijos ir politikos mokslo analizė svariai prisidėjo tiek prie politinės filosofijos „atgimimo“ XX amžiuje, tiek prie radikalios politikos mokslo krypties – biheviorizmo – nesėkmės bandant disciplinoje įtvirtinti scientistines ir antifilosofines nuostatas. Juk pirminio bihevioristinio judėjimo politikos mokslo tikslo – įvykdyti revoliuciją politinių dalykų

tyrimo srityje (būtent todėl bihevioristinis judėjimas buvo ir kartais tebėra vadinamas „bihevioristine revoliucija“) – įgyvendinti nepavyko.

Dažnai yra teigiama, kad politinės filosofijos istorija yra itin reikšminga politinės filosofijos dalis, kurios neišmanant sunku, o galbūt ir neįmanoma suvokti šiuolaikines politinės filosofijos problemas. Pagrindinis šiuolaikinės politinės filosofijos konkurentas – politikos mokslas – padarė didelę įtaką šiuolaikiniams politikos filosofams. Norint suprasti XX amžiaus politinės filosofijos specifiką, politikos mokslo nebegalima ignoruoti, nes santykių tarp politinės filosofijos ir politikos mokslo aiškinimasis tapo reikšminga šiuolaikinės politinės filosofijos istorijos dalimi.

Šaltinių ir tyrinėjimų apžvalga

Strausso filosofinis palikimas yra itin gausus. Tačiau šiame darbe didžiausias dėmesys buvo kreipiamas tik į tuos darbus, kuriuose mąstytojas daugiau ar mažiau paliečia arba politinės filosofijos ir politikos mokslo santykio problemą, arba atskirai analizuoja šio darbo rėmuose reikšmingas problemas: politikos mokslo trūkumus, politinės filosofijos svarbą, klasikų reikšmę, mokslinio ir filosofinio pažinimo ribas, teologinę-politinę problemą. Knygoje *Kas yra politinė filosofija? (What Is Political Philosophy?)*, 1988 [1959 – čia ir kitur pirmą kartą minint laužtiniuose skliaustuose nurodomi pirmieji leidimo metai tų Strausso darbų, kurių vėlesniais leidimais remiamasi disertacijoje]). Straussas analizuoja tiek, jo nuomone, reikšmingiausius naujo politikos mokslo trūkumus (faktų ir vertybių atskyra ir iš jos kylantį nihilizmą, perdėtą metodiškumo sureikšminimą, historicistines socialinių mokslų nuostatas), tiek politinės filosofijos – specifinio siekio pažinti politinių dalykų visumą – reikšmingumą, tiek šios filosofijos šakos išskirtinumą. Tiesa, minėti klausimai šioje knygoje aptariami itin koncentruotai ir glaustai, šiek tiek trūksta išsamesnio Strausso teiginių pagrindimo. Kitas Strausso veikalas, itin reikšmingas šio darbo kontekste – *Prigimtinė teisė ir istorija (Natural Right and History)*, 1971 [1953]). Jame mąstytojas išsamiai kritikuoja vėberišką faktų ir vertybių atskyrimą bei socialiniams mokslams būdingą historicizmą, analizuoja vienos svarbiausių politinės filosofijos problemų – prigimtinės teisės – galimybę, reikšmę ir genealogiją. Knygoje *Antikinis ir modernusis liberalizmas (Liberalism Ancient and Modern)*, 1995 [1968]) Straussas analizuoja klasikinės politinės filosofijos ir naujojo politikos mokslo skirtumus, siekia parodyti, kad politikos mokslininkai, deklaruodami

vertybinį neutralumą, iš tikrųjų remiasi moderniosios politinės filosofijos suformuluotais vertybiniais principais bei nuostatomis (lygiai taip pat, kaip ir, siekdami būti moksliški bei atsiribodami nuo kasdienio, sveiko proto padiktuoto politinių dalykų supratimo, vis dėlto remiasi ikimokslinėmis žiniomis). Teologinę-politinę problemą Straussas išsamiai analizuoja straipsniuose „Protas ir apreiškimas“ (Reason and Revelation, 2007), „Jeruzalė ir Atėnai“ (Jerusalem and Athens, 1967), „Teologijos ir filosofijos įtaka viena kitai“ (Mutual Influence of Theology and Philosophy, 1979). Kitomis Strausso knygomis ir straipsniais šiame darbe remiamasi šiek tiek mažiau.

Tiek politikos mokslo institucionalizacijos, tiek Strausso politinės filosofijos analizei skirtų tyrimų gausa leidžia paminėti tik tuos veikalus bei straipsnius, kuriais šiame darbe remiamasi daugiausiai. Tiesa, lietuvių kalba nėra nė vieno darbo, skirta apmąstyti Strausso idėjas, lygiai taip pat kaip nėra išversta į lietuvių kalbą nė viena Strausso knyga. Lietuvos tyrinėtojų darbų nei apie Strausso politinę filosofiją, nei specialiai skirtų politinės filosofijos ir politikos mokslo santykiui gvildinti nėra. Tiesa, Alvydas Jokubaitis vienoje savo knygos *Politika be vertybių* (2008) dalyje analizuoja ryškiausias politinės filosofijos ir politikos mokslo skirtumus. Taip pat būtina paminėti Evaldo Nekrašo monografiją *Pozityvus protas* (2010), kurioje autorius tyrinėja pozityvizmo raidą bei įtaką kitiems mokslams. Kadangi politikos mokslo atsiradimui didžiausią įtaką padarė būtent pozityvizmo filosofija (pozityvizmas, beje, veikė politikos mokslą ir šiam atsiradus), knyga buvo labai vertinga analizuojant politikos mokslo formavimosi ir institucionalizacijos procesus. Be to, pozityvistinė naujų socialinių mokslų metodologijos samprata puikiai atsiskleidžia Johno Stuardo Millio veikale *Silogistinės ir indukcinės logikos sistema: bendras požiūris į pagrindimo principus ir mokslinio tyrimo metodus* (*A System of Logic, Ratiocinative and Inductive Being a Connected View of the Principles of Evidence and the Methods of Scientific Investigation*, 1916).

Politikos mokslo atsiradimo filosofines prielaidas, naujos disciplinos institucionalizacijos ir raidos procesus analizavo Jamesas Farras savo straipsniuose „Politikos mokslas ir entuziazmo Apšvieta“ (Political Science and the Enlightenment of Enthusiasm, 1988a), „Politikos mokslo istorija“ (The History of Political Science, 1988b), „Prisimenant revoliuciją: bihevizmas Amerikos politikos moksle“ (Remembering the Revolution: Behavioralism in American Political Science, 1995),

„Politinės minties kaip disciplininio žanro istorija“ (The History of Political Thought as Disciplinary Genre, 2006). Juose išryškintos škotų Apšvietos mąstytojų idėjos apie naujo politikos mokslo būtinumą, aptariamos scientistinės tendencijos politikos mokslo raidoje, biheavioristinio judėjimo specifika, analizuojama politikos mokslo būklė nusiūgus biheavioristiniam įkarščiui. Gabrielis Almondas straipsnyje „Politikos mokslas: disciplinos istorija“ (Political Science: The History of the Discipline, 1988) taip pat apžvelgia svarbiausius politikos mokslo raidos aspektus, o straipsnyje „Atskiri stalai: mokyklos ir sektos politikos moksle“ (Separate Tables: Schools and Sects in Political Science, 1988) analizuoja skirtingas disciplinos tyrinėjimų kryptis ir konstatuoja, kad priešingai nei tikėjosi biheavioristai, politikos mokslas netapo metodologiškai vieningas.

Johnas Gunnelas straipsnyje „Politinė teorija: disciplinos dalies evoliucija“ (Political Theory: The Evolution of a Sub-Field, 1983) analizuoja vienos iš politikos mokslo dalių – politinės teorijos – raidą ir fiksuoja ryškenius evoliucijos epizodus (trečiąjį, šeštąjį praėjusio amžiaus dešimtmetį). Kadangi politinė teoriją ilgą laiką buvo tapatinama su politine filosofija arba ja tiesiog rėmėsi, ši analizė buvo svarbi aiškinantis politinės filosofijos ir politikos mokslo santykių raidą. Kitame straipsnyje „Europietiška Amerikos politikos mokslo kilmė“ (The European Geneses of American Political Science, 2006) Gunnelas analizuoja, kokias europietiškas idėjas bei nuostatas perėmė amerikietiškas politikos mokslas. Tyrinėtojas akcentuoja, kad vienpusiškas naujo politikos mokslo tapatinimas vien su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis yra visiškai nepagrįstas. Nors politikos mokslas, kaip akademinė disciplina atsirado ir sparčiausiai plėtojosi būtent Amerikoje, pagrindinės jį subrandinusios ir vėliau svarbiausios raidos posūkius lėmusios idėjos buvo grynai europietiškos. Tiesa, Europoje politikos mokslo institucionalizacijos procesai užtruko daug ilgiau nei JAV, sąlygodami kiek kitokios politikos mokslo sampratos susiformavimą senajame žemyne. Tai analizuoja Dirkas Berg-Schlosseris straipsnyje „Politikos mokslas Europoje: įvairovė, meistriškumas, relevantiškumas“ (Political Science in Europe: Diversity, Excellence, Relevance, 2006), Tomas Boncourtas straipsnyje „Politikos mokslo evoliucija Prancūzijoje ir Britanijoje: dviejų politikos mokslo žurnalų lyginamoji studija“ (The Evolution of Political Science in France and Britain: A Comparative Study of Two Political Science Journals, 2007).

Charleso Merriamo straipsniuose „Dabartinė politikos studijų būklė“ (The Present State of the Study of Politics, 1921) ir „Pažanga politiniuose tyrimuose“ (The

Progress in Political Research, 1926) nesunku pastebėti svarbių pokyčių politikos moksle pradžia: Merriamas vienas pirmųjų iš politikos mokslininkų trečiajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje ėmė kalbėti apie metodologijos reikšmę disciplinos pažangai ir siūlė daugiau dėmesio skirti politinio elgesio tyrinėjimui. Jo idėjas toliau plėtojo Haroldas Lasswellas. Straipsniuose „Freudo išvalgos interviu nauda socialiniams mokslams“ (The Contribution of Freud's Insight Interview to the Social Sciences, 1939) ir „Psichologija žvelgia į moralę ir politiką“ (Psychology Looks at Morals and Politics, 1941) jau akivaizdžiai pastebimas politikos mokslo artėjimas prie to, kas šeštajame dešimtmetyje buvo pavadinta bihevioristiniu judėjimu. Lasswellas siūlė politikos mokslininkams labiau remtis psichologijos mokslo pasiekimais, moksliskai tyrinėti politinį elgesį ir daugiau dėmesio skirti mokslo metodologijos apmąstymui. Tačiau Wodrow Wilsono straipsnis „Dėsnis ir faktai“ (The Law and the Facts, 1911) dar akivaizdžiau parodo, kad scientistiškai orietuotiems politikos mokslininkams nuo pat mokslo atsiradimo egzistavo opozicija – politikos mokslininkai-tradicionalistai – nuolat siūlę į politines problemas žvelgti plačiau ir neapsiriboti siauru empirizmu.

Bihevioristinio judėjimo principai ir negatyvus politinės filosofijos vertinimas atsiskleidžia Davido Eastono straipsnyje „Moderniosios politinės teorijos nuosmukis“ (The Decline of Modern Political Theory, 1951). Eastonas pabrėžė, jog politinės teorijos, kuri remiasi politine filosofija, menkas moksliskumas ir negebėjimas aiškiai nustatyti politikos mokslui naudingos metodologijos gairių trukdo sėkmingai disciplinos plėtrai. Esminius biheviorizmo principus Eastonas analizuoja straipsnyje „Dabartinė „biheviorizmo“ reikšmė politikos moksle“ (The Current Meaning of “Behavioralism“ in Political Science, 1962), o kiek netikėtai kritiškas atsiliepimas apie pagrindinius bihevioristinio judėjimo trūkumus (pats Eastonas buvo laikomas bihevioristu) aptinkamas jo straipsnyje „Nauja revoliucija politikos moksle“ (The New Revolution in Political Science, 1969). Įtakingų politikos mokslininkų (Iano Shapiro, Almondo, Gunnelo, Johno Cropsey ir kt.) straipsnyje-diskusijoje „Šiuolaikinio politikos mokslo prigimtis: apvaliojo stalo diskusija“ (The Nature of Contemporary Political Science: A Roundtable Discussion, 1990) apmąstomos bendros politikos mokslo tendencijos ir perspektyvos nusiūgus radikaliems judėjimams. Galimos politikos mokslo ir politinės filosofijos santykių raidos perspektyvos svarstomos Avnerio de Shalito straipsnyje „Politinė filosofija ir empirinis politikos mokslas: nuo priešų iki draugų?“ (Political Philosophy

and Empirical Political Science: From Foes to Friends?, 2009) ir Terence'o Ballo straipsnyje „Politinė teorija ir politikos mokslas: ar ši santuoka gali būti išsaugota?“ (Political Theory and Political Science: Can This Marriage Be Saved?, 2007). Jei Shalitas viliasi, kad įtampas tarp šių disciplinų jau yra praėjęs nenaudingas jų santykių raidos etapas, tai Ballas yra linkęs šias įtampas laikyti itin reikšmingomis, vertingomis (jos suteikė „naują kvėpavimą“ XX amžiaus politinei filosofijai) ir nesunaikinamomis, nes jos atskleidžia priešingas pamatines politikos mokslo ir politinės filosofijos nuostatas.

Bendra pagrindinių Strausso idėjų apie klasikinės politinės filosofijos reikšmę, klasikinės ir moderniosios politikos sampratos skirtumus, moderniojo mokslo ribotumą apžvalga pateikiama Anne Norton knygoje *Leo Straussas ir Amerikos imperijos politika* (*Leo Strauss and the Politics of American Empire*, 2004). Knygos autorė siūlo brėžti aiškesnę ribą tarp Strausso idėjų ir jo pasekėjų – strosininkų – minčių ir tuo labiau tarp Strausso ir konservatyvių Amerikos politikų. Tyrinėtoja aiškiai parodo, kad Strausso ir jo „sekėjų“ požiūriai daugeliu aspektų yra demiatraliai priešingi, nors labai daug (ypač radikalių) Strausso kritikų pačiam filosofui neretai priskiria strosininkų pažiūras. Tedas McAllisteris savo knygoje *Maištas prieš modernybę: Leo Straussas, Ericas Voegelinas ir postliberalios tvarkos paieška* (*Revolt against Modernity: Leo Strauss, Eric Voegelin, and the Search for a Postliberal Order*, 1995) analizuoja Strausso požiūrį į modernybę, faktų ir vertybių atskyra, jo istoricizmo sampratą bei istoricistinio požiūrio į prigimtinę teisę kritiką. McAllisteris bando Strausso politinę filosofiją priskirti konservatyviajai politinei minčiai ir akcentuoja mąstytojo požiūrį į kasdienio, ikimokslinio politinės tikrovės supratimo reikšmę siekiant gilesnio, filosofinio politinių dalykų supratimo.

Strausso idėjų analizei buvo vertinga straipsnių, parengtų Strausso atminimui skirtoje konferencijoje skatytų pranešimų pagrindu, rinktinė *Leo Strausso mąstymas: kritinio susidomėjimo link* (*Leo Strauss's Thought: Toward a Critical Engagement*, 1991), kurią sudarė Allanas Udoffas. Darbui reikšmingiausias šios knygos straipsnius būtina trumpai paminėti. Richardo Kenningtono straipsnyje „Leo Strausso Prigimtinei teisė ir istorija“ (Leo Strauss's Natural Right and History) daugiausia dėmesio skiriama Strausso idėjų apie prigimtinę teisę ir istoricizmo prieštarumą analizei. Autorius Strausso atsigręžimą į prigimtines teises problemą laikė itin reikšmingu ir vertingu, nors kartu pabrėžė, kad pati prigimtinių teisių idėja ir nuo jos neatsiejama teleologinė tikrovės samprata atskleidžiama kiek paviršutiniškai. Kenningtonas itin palankiai vertino Strausso

istoricizmo kritiką ir istoricizmo supriešinimą su prigimtinės teisės idėja. L Bernsas straipsnyje „Išmokslinis pasaulis ir Istorizmas: keletas pamąstymų apie Straussą, Heideggerį ir Husserlį“ (The Prescientific World and Historicism: Some Reflections on Strauss, Heidegger, and Husserl) analizuoja, kokią įtaką Straussui padarė Husserlio kasdienio pasaulio samprata ir jos reikšmė moksliniam mąstymui bei Heideggerio egzistencinis mąstymas, kurį Straussas vadino radikaliai istoricistiniu. Bernsas tyrinėjo, kaip Straussas vertino modernųjį mokslą ir stengėsi paaiškinti, kodėl filosofas tiek daug dėmesio skyrė pirminių mokslo prielaidų apmąstymui. Stanley Rosenas straipsnyje „Leo Straussas bei klasikų ir modernųjų ginčas“ (Leo Strauss and the Quarrel Between the Ancients and Moderns), analizuodamas Strausso filosofijos ištakas, parodo mąstytojo ir Nietzshes (kurį Straussas griežtai kritikavo) idėjų panašumus. Rosenas tvirtino, kad kritikuodamas moderniuosius politikos filosofus Straussas pats dažnai rėmėsi modernistinėmis nuostatomis. Tyrinėtojas šiek tiek palietė ir Strausso teologinę-politinę problemą bei analizavo įtampas tarp filosofijos ir politinės bendruomenės priežastis.

Strausso teologinės-politinės problemos analizei neabejotinai vertingiausia buvo Heinricho Meierio knyga *Leo Straussas ir teologinė-politinė problema (Leo Strauss and Theologico-Political Problem, 2007)*. Joje tyrinėtojas detaliai analizuoja teologinį ir politinį problemos aspektus bei siekia įrodyti, kad Straussas reikšmingesne ir pirmesne laikė įtampą tarp politinės bendruomenės ir filosofijos. Meieris aiškiai parodo, kaip teologinė-politinė problema Straussui leidžia atskleisti ir pagrįsti išskirtinę politinės filosofijos reikšmę visai filosofijai. Nors Straussas ne kartą ir labai skirtingai siekė išryškinti ypatingą politinės filosofijos svarbą, tačiau teologinės-politinės problemos eksplikavimas leido filosofui suformuluoti solidžiausius argumentus. Šioje knygoje, beje, spausdinami ir du Strausso straipsniai, kuriuose mąstytojas analizuoja teologinę-politinę problemą: jau apžvalgoje minėtas „Protas ir apreiškimas“ ir „Aktualios vokiečių pokarinės filosofijos problemos“ (Living Issues of German Postwar Philosophy“).

Radikaliausia Strausso politinės filosofijos kritika pastebima Shadia`os Drury tekstuose. Savo straipsniuose „Ezoterinė Leo Strausso filosofija“ (The Esoteric Philosophy of Leo Strauss, 1985) ir „Leo Strausso klasikinės prigimtinės teisės mokymas“ (Leo Strauss`'s Classic Natural Teaching, 1987) tyrinėtoja bando pačiam Straussui priskirti ezoterinio mokymo atstovo vardą. Pasinaudodama jo idėja, kad daug iškilų praeities mąstytojų dėl politinio ar religinio susidorojimo pavojaus savo tekstuose

pagrindines mintis išsakė ne tiesiogiai, o „tarp eilučių“, Drury Strausso tekstuose taip pat tarp eilučių bando perskaityti tikrąsias filosofo mintis. Tokiu būdu beveik visos svarbiausios Strausso idėjos „apverčiamos aukštyn kojom“ ir Straussas parodomas kaip nyčiškasis antžmogis ar makeviališkas pilkasis kardinolas, kurio tikrasis troškimas yra galia ir viešpatavimas. Šių Drury išvadų mokslinė vertė labai abejotina, daug vertingesnė jos tyrinėjimų pradžia, t.y. dviprasmiškų ar miglotų Strausso politinės filosofijos idėjų pastebėjimas. Kai kurių teiginių neapibrėžtumas Strausso filosofinę poziciją daro nesunkiai pažeidžiamą, iš dalies legitimuodamas net ir paradoksaliausias interpretacijas.

Johno Shaaro ir Sheldon Wolino straipsnis „Esė apie mokslinį politikos tyrimą kritika“ (Essays on the Scientific Study of Politics: Critique, 1963) – praktiškai vienintelė pačių politikos mokslininkų reakcija į Strausso politikos mokslo vertinimą, išsakyta paskutinėje knygos *Esė apie mokslinį politikos tyrimą* (Essays on the Scientific Study of Politics, 1962), kurią sudarė Herbertas Storingas, dalyje „Epilogas“. Po keleto metų (1968 m., kai pasirodė pirmasis leidimas) šis šiek tiek pakoreguotas Strausso straipsnis buvo įtrauktas į jo knygą *Antikinis ir modernusis liberalizmas*. Shaaras ir Wolinas puikiai atskleidė Strausso pernelyg apibendrintą ir todėl ne visai tikslų požiūrį į politikos mokslą. Pasak tyrinėtojų, filosofas nepastebi politikos moksle egzistuojančios požiūrių į vertybinio neutralumo principą ar kasdienio pasaulio supratimą įvairovės. Tyrinėtojai pamini politikos mokslininkus, kurių požiūris yra priešingas tam, kurį Straussas priskiria politikos mokslininkams, parodydami, kad mąstytojas kartais pasiduodavo pagundai kalbėti naujos disciplinos kritikams patraukliais, tačiau ne visai tiksliais apibendrinimais. Be to, Shaaras ir Wolinas kvestionuoja Strausso klasikinės politinės filosofijos sampratą ir siekia išryškinti ne tik Strausso akcentuojamus (ypač klasikinės) politinės filosofijos ir naujo politikos mokslo skirtumus, bet ir disciplinas jungiančius panašumus.

Visuose šiuose tyrimuose daugiau ar mažiau analizuojamos arba apskritai politikos mokslo ištakos, raida ir sąsajos su politine filosofija, arba apmąstomas Strausso požiūris į politikos mokslą ir politinę filosofiją, jų santykį ir reikšmę. Tačiau neteko aptikti studijos, kurioje įvertinamas Strausso idėjų pagrįstumas remiantis platesne dviejų disciplinų santykių raidos analize. Be to, apmąstant Strausso išryškintą politikos mokslo ir politinės filosofijos įtampą niekada nebuvo remiamasi teologine-politine problema. Tačiau gali būti, kad būtent šios, Straussui itin reikšmingos problemos analizė gali

labiausiai padėti atskleisti politikos mokslo ir politinės filosofijos įtampos specifiškumą ir reikšmingumą.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai

Pagrindinis šio darbo tikslas yra išanalizuoti ir kritiškai įvertinti Strausso idėjas apie politikos mokslą, politinę filosofiją ir šių disciplinų santykį. Straussas buvo įsitikinęs, kad politikos mokslas remiasi ydingomis filosofinėmis prielaidomis. Svarbus šio darbo uždavinys – išsiaiškinti, kokios tai prielaidos ir kodėl jos yra nepriimtinos tyrinėjant socialinį pasaulį. Tačiau prieš imantis šio uždavinio, pirmiausia bandoma išsiaiškinti, ar iš tiesų biheivioristiškai orientuota (ir antifilosofiškai angažuota) politikos mokslo kryptis ir apskritai visas politikos mokslas yra moderniosios politinės filosofijos „kūrinys“, t.y. ar politikos mokslas iš tikrųjų remiasi tam tikromis filosofinėmis prielaidomis. Kadangi dauguma politikos mokslininkų savo disciplinos filosofinių šaknų nebuvo linkę pastebėti ir kritiškai apmąstyti, o politikos filosofai iki Strausso taip pat nesigilino į naujo politikos mokslo filosofinius pamatus, išsiaiškinti šiuos klausimus yra vienas pirmųjų šio darbo uždavinių. Atliekant pirminę Strausso idėjų apie politikos mokslą analizę, susidarė įspūdis, kad šio mąstytojo politikos mokslo samprata yra pernelyg apibendrinta ir supaprastinanti, todėl ne visai tiksli. Siekiant išsklaidyti arba patvirtinti pradinę nuomonę, buvo iškeltas uždavinys išanalizuoti naujos akademinės disciplinos susiformavimo prielaidas, apžvelgti institucionalizacijos ir santykių su kitomis disciplinomis raidos procesus. Paskutinis šio darbo uždavinys – išsiaiškinti, ar Straussui pavyko nuosekliai pagrįsti politinės filosofijos reikšmingumą ir vertingumą tiek politikos mokslui, tiek visai filosofijai.

Ginami teiginiai

1. Politikos mokslas remiasi tiek tam tikromis moderniosios politinės filosofijos, tiek Apšvietos ir ypač pozityvizmo idėjomis, kurios tapo naujos disciplinos pamatinėmis nuostatomis.

2. Strausso politikos mokslo samprata yra pernelyg unifikuojanti ir supaprastinanti, neleidžianti pastebėti disciplinoje glūdinčių nuostatų ir nuomonių

įvairovės: ji puikiai atspindi biheavioristiškai orientuotą politikos mokslą kryptį, bet ne visą politikos mokslą.

3. Straussas pamatines politikos mokslo prielaidas – vertybinį neutralumą, griežtą metodiškumą ir istoricistinį požiūrį į pažinimą – laikė prieštaringsomis ir diskredituojančiomis mokslinį socialinės tikrovės pažinimą.

4. Straussui politinė filosofija yra disciplina, tyrinėjanti pamatinius politikos aspektus ir reikšmingiausias politines problemas, kurias politikos mokslas, dėl jam būdingų scientistinių ir istoricistinių nuostatų, nėra nei pajėgus deramai suvokti, nei analizuoti.

5. Politinę filosofiją Straussas ne tik laikė visais atžvilgiais pranašesne už naują politikos mokslą, tačiau ir vertindamas jos svarbą visos filosofijos mastu Straussas politinei filosofijai suteikė reikšmingiausios filosofijos dalies, tyrinėjančios tas sąlygas, kurios daro įmanomą visos filosofijos egzistavimą, statusą.

6. Straussui politinės filosofijos savitumą ir reikšmingumą geriausiai atskleidžia teologinė-politinė problema, nors pats mąstytojas ją analizuodamas neatsižvelgia į tikėjimo sąvokos daugiareikšmiškumą. Teologinės-politinės problemos analizės kontekste gerai išryškėja ir įtampas tarp politikos mokslo ir politinės filosofijos specifika bei nauda abiem disciplinoms.

Darbo metodologija

Disertacijoje plačiai naudojami kritinės ir istorinės analizės bei rekonstrukcijos metodai. Detaliai eksplikuojami tiek Strausso argumentai prieš politinės filosofijos ir politikos mokslo atskyra, tiek jo priešininkų kontrargumentai. Analizuojamas ir vertinamas vienu ir kitu svarumas bei pagrįstumas. Analizuojant politinės filosofijos ir politikos mokslo bei klasikinės ir moderniosios politinės filosofijos pagrindinius skirtumus naudojamas lyginamosios analizės metodas. Rekonstruojant Strausso bei jo kritikų idėjas darbo eigoje neretai grįžtama prie tų pačių problemų ir jų analizė papildoma jau atlikto tyrimo rezultatais.

Mokslinis disertacijos naujumas

Strausso politinė filosofija užsienyje yra plačiai analizuojama, nors jo idėjoms apie politikos mokslo ir politinės filosofijos santykį skiriama ne itin daug dėmesio (dažniausiai apsiribojama arba Strausso kritikuojamų scientistinių politikos mokslo nuostatų analize, arba atskirai tyrinėjamas Strausso požiūris į politinę filosofiją). Tačiau Lietuvoje Strausso idėjų analizei nėra skirta nė vieno straipsnio. Šis faktas šiek tiek stebina, nes Straussas nėra vienas iš daugelio ne itin reikšmingų XX amžiaus politikos filosofų. Per pastarąjį dešimtmetį JAV ir Europoje pasirodė daug straipsnių ir monografijų, kuriose analizuojamos Strausso idėjos. Susidomėjimas juo veikia auga nei blėsta, jo atminimui organizuojamos konferencijos, Čikagos universitete veikia Leo Strausso centras (*Leo Strauss Center*), jau nekalbant apie tai, kad kaip ir kitų išskirtinių XX amžiaus mąstytojų, Strausso įtaka ir charizma paskatino atskiros mokyklos – strosininkų – susiformavimą.

Visgi bandymų išsamiai analizuoti Strausso idėjas ir apie politinės filosofijos reikšmingumą, ir politikos mokslo ribotumą aptikti nepavyko. Darbų, kuriuose, siekiant įvertinti Strausso teiginių pagrįstumą, atliekama politikos mokslo institucionalizacijos ir santykių su politine filosofija raidos analizė taip pat nėra. Todėl analizuojant politikos mokslo institucionalizaciją ir ryšio su politine filosofija raidą darbe buvo atskleistas būtent politikos mokslo poveikis dviejų disciplinų tarpusavio santykiams. Jei antroje darbo dalyje politinės filosofijos ir politikos mokslo santykis buvo analizuojamas žvelgiant iš Strausso politinės filosofijos perspektyvos, tai pirmoje darbo dalyje pagrindinis dėmesys buvo kreipiamas į tai, kaip patys politikos mokslininkai šį santykį suprato ir kaip tas supratimas keitėsi vystantis politikos mokslui. Toks tyrimo kelias, kurio nepavyko aptikti kituose Strausso politinei filosofijai skirtuose darbuose, padėjo tiek aiškiau įvertinti šio mąstytojo idėjų naujumą, tiek ir išžvelgti kai kurių iš jų neatskleistus aspektus.

Straussas ne kartą teigė, kad tinkamas politinės filosofijos istorijos išmanymas yra būtina tiek adekvataus politinių problemų, tiek šiuolaikinio politikos mokslo ir šiuolaikinės politinės filosofijos supratimo sąlyga. Šiame darbe buvo papildyta ir išplėsta ši filosofo mintis: norint suprasti šiuolaikinę politinę filosofiją būtinas ne tik politinės filosofijos istorijos, bet ir politikos mokslo istorijos išmanymas. Šis tyrimas reikšmingas ne tik tuo, kad jis gali padėti aiškiau įvertinti Strausso idėjų indėlį į šiuolaikinės politinės

filosofijos raidą. Jis apskritai leidžia geriau suvokti šiuolaikinės politinės filosofijos, kuri plėtojosi veikiamą politikos mokslo, ir politikos mokslo, kuris formavosi ir vystėsi veikiamas tiek moderniosios politinės filosofijos, tiek pozityvistinės filosofijos, savitumą.

Strausso iškelta teologinė-politinė problema tyrinėtojų analizuojama tik filosofijos santykio su teologija ar politika kontekste. Bandymų šios problemos analizę pasitelkti siekiant labiau išgryninti įtampą tarp politinės filosofijos ir politikos mokslo bei atskleisti šios įtampos reikšmę šiuolaikinei politinei filosofijai ir politikos mokslui taip pat nėra tekę aptikti. Apie šios įtampos reikšmę politinei filosofijai yra kalbėjęs Terencas Ballas (Ball 2007), o apie jos naudą politikos mokslui – Benjaminas Barberis (Barber 2006). Tačiau minėti tyrinėtojai net nekėlė minties, kad ji gali būti analizuojama kartu tyrinėjant teologinę-politinę problemą.

Darbo struktūra

Pirmasis šio darbo skyrius skirtas naujos akademinės disciplinos – politikos mokslo – susiformavimo filosofinių prielaidų ir atsiskyrimo nuo politinės filosofijos proceso analizei. Pirmiausia aiškinamasi, kaip nuo moderniosios politinės filosofijos atsiradimo ėmė keistis požiūris tiek į žmogaus prigimtį ir politiką, tiek į žmogaus ir socialinio pasaulio tyrinėjimo galimybes bei specifika. Vėliau analizuojamas XVII amžiaus mokslo revoliucijos ir XVIII amžiaus Apšvietos poveikis mokslinio žinojimo tikslų pasikeitimui, naujo požiūrio, kaip turi būti moksliai tyrinėjamas gamtos ir, svarbiausia, socialinis pasaulis, atsiradimui ir naujų socialinių mokslų formavimuisi. Pirmo skyriaus pirmas poskyris baigiamas pozityvizmo filosofijos poveikio politinei filosofijai ir politikos mokslo formavimuisi analize. Jame išsiaiškinama, kad naujas politikos mokslas perėmė ir toliau plėtojė daug pamatinių pozityvizmo nuostatų ir metodologinių socialinio pasaulio tyrimo principų.

Antrame pirmo skyriaus poskyryje pagrindinis dėmesys skiriamas jau atsiradusio politikos mokslo institucionalizacijos ir santykių su politine filosofija raidos analizei. Pirmame šio poskyriaus skirsnyje paaiškėja, kad vos susiformavusiame politikos moksle ėmė ryškėti skirtingos kryptys, nevienodai vertinančios politinės filosofijos reikšmę disciplinos plėtrai. Antrame skirsnyje analizuojamas politikos mokslo raidai reikšmingo bihevioristinio judėjimo metu išryškėjęs itin kritiškas politinės filosofijos vertinimas ir mokslinio bei metodiško politikos tyrinėjimo sureikšminimas. Pirmas darbo skyrius

baigiamas svarbiausių per daugiau nei šimtą metų trukusią naujos disciplinos raidą išryškėjusių politikos mokslo ir politinės filosofijos skirtumų analize.

Antrame šio darbo skyriuje tyrinėjama Leo Strausso politikos mokslo kritika ir jo požiūris į politinę filosofiją. Pirmame antro skyriaus poskyryje trumpai aptarus reikšmingesnius Strausso mokslinės veiklos aspektus ir jo idėjų filosofinius kontekstus, antrame poskyryje analizuojami Strausso nuomone esminiai politikos mokslo trūkumai: faktų ir vertybių atskyrimas, griežto metodiškumo sureikšminimas ir historicistinis požiūris į pažinimą. Tyrinėjamas galimas šių pamatinių politikos mokslo nuostatų prieštaravimas ir pavojingos implikacijos (filosofijos ir mokslinio pažinimo diskreditavimas, svarbiausių politinių dalykų ir problemų supratimo iškraipymas).

Kaip alternatyvą šiam, Strausso požiūriui, defektyviomis nuostatomis besiremiančiam moksliniam politikos tyrinėjimui Straussas pateikia filosofinį socialinio pasaulio tyrimo būdą. Politinės filosofijos specifika, pamatinės prielaidos ir svarbiausios tyrinėjamos problemos (žmogaus prigimtis, prigimtinės teisė, tinkamiausias režimas, bendrasis gėris) analizuojamos trečio poskyriaus pirmame skirsnyje. Antrame šio poskyriaus skirsnyje analizuojama Strausso filosofijai itin reikšminga teologinė-politinė problema. Jos analizė ne tik leidžia atskleisti ypatingą politinės filosofijos reikšmę apskritai visai filosofijai, bet ir padeda geriau suprasti įtampos, kylančios iš politinės filosofijos ir politikos mokslo, specifiškumą bei reikšmę tiek politinei filosofijai, tiek ir politikos mokslui.

Išvados

Darbe atlikta analizė leidžia teigti, kad siekis politinių dalykų tyrimą padaryti labiau moksliską atsirado gerokai anksčiau nei susiformavo nauja politikos mokslo disciplina. Jau moderniosios politinės filosofijos pradininkai turėjo intencijų mokslus apie žmogų ir socialinį pasaulį paversti daug tikslesniais, nei buvo iki tol. Jų iškeltos idėjos po keleto amžių tapo kertinėmis naujų socialinių mokslų nuostatomis. Tiek politinės filosofijos tradicijos lūžio momentu, tiek XVII amžiaus mokslo revoliucijos metu, tiek Apšvietos amžiuje ir XIX amžiaus pozityvizmo filosofijoje pamažu formavosi ne tik pamatiniai naujojo politikos mokslo principai, tačiau ėmė vis labiau ryškėti ir nepasitenkinimas tradiciniu filosofiniu politinių dalykų tyrimo būdu. Sėkminga tiksliųjų

mokslų plėtra sufleravo mintį, kad tradicinis, aristoteliškas pasaulio ir žmogaus tyrinėjimo būdas galbūt yra būtent tai, kas neleidžia humanitariniams mokslams pasiekti panašios pažangos, kokią pasiekė tikslieji mokslai. Vis labiau buvo manoma, kad tyrinėjant žmogų ir socialinį pasaulį senąjį universalų filosofinį metodą reikėtų pakeisti kitu universaliu – gamtamoksliniu metodu. Ir kuo daugiau pasaulį stebino moderniojo mokslo, kurio geriausias pavyzdys ilgą laiką buvo fizika, laimėjimai, tuo dažniau buvo teigiama, kad sėkmingesniai žmogaus ir socialinio pasaulio tyrimui reikalingos ir tiksluosius mokslus labiau nei filosofija panašios naujos akademinės disciplinos. Taigi, politikos mokslas remiasi tiek moderniosios politinės filosofijos, tiek Apšvietos ir pozityvizmo idėjomis, kurios tapo naujos disciplinos pamatinėmis nuostatomis.

Nauja disciplina nuo pat pradžių nebuvo vieninga: politikos moksle iš karto ėmė ryškėti skirtingos kryptys, kurių atstovai nevienodai vertino tiek pozityvizmo ir jo pasiūlytų metodologinių nuostatų, tiek ir politinės filosofijos palikimo reikšmę naujai akademinėi disciplinai. Ten, kur antikos laikus siekiančios politinio mąstymo tradicijos „svoris“ buvo jaučiamas labiausiai – Europoje – politikos mokslo institucionalizacijos procesas baigėsi vėliausiai ir čia politikos mokslas buvo ilgiausiai susijęs su tokiomis tradicinėmis disciplinomis kaip politinės filosofija, istorija ar teisė. Tačiau net ir Jungtinėse Amerikos Valstijose, kurios visiškai pagrįstai gali būti vadinamos politikos mokslo, kaip savarankiškos akademinės disciplinos (bet ne politikos mokslo *idėjos*) „gimtinė“, greta scientistinių pažiūrų politikos mokslininkų, reikalavusių griežtos jų disciplinos autonomijos nuo politinės filosofijos, visada buvo tradicionalistiškai orientuoti politikos mokslininkai, tvirtinę, kad per didelis empirinių faktų sureikšminimas neleis pastebėti pačių svarbiausių „faktų“ – vertybių, dvasinių patirčių ir lūkesčių. Tradicionalistai pasisakė už glaudžių politikos mokslo ryšių išlaikymą su istorija ir politine filosofija. Šeštajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje, bihevioristinio judėjimo pradžioje scientiškai angažuotų politikos mokslininkų gretos ėmė stipriai didėti, tačiau net ir tada buvo politikos mokslininkų-traditionalistų, kurie oponavo bihevioristams. Taigi, pirminė išvalga pasitvirtino – Srausso politikos mokslo samprata iš tiesų buvo pernelyg unifikuojanti, neleidžianti pastebėti disciplinoje glūdinčių nuostatų ir nuomonių įvairovės. Tik radikalūs politikos mokslininkai-bihevioristai į politinę filosofiją žvelgė kaip į pasenusią, pseudomokslinę žinojimo formą, kurios siekis formuluoti universalius teiginius ar kategorijas yra iš principo neįgyvendinamas ir kurią turėjo pakeisti naujas

pažangus politikos mokslas. Taigi, kritikuojant politinę filosofiją buvo remiamasi tam tikromis historicistinėmis prielaidomis. Šios politikos mokslininkų-bihevioristų nuostatos tapo pagrindiniais Strausso kritikos objektais.

Kritikuodamas politikos mokslą, vienu didžiausių jo trūkumų Straussas laikė griežtą faktų ir vertybių atskyrimą. Vertybinio neutralumo principo taikymą socialiniuose moksluose mąstytojas laikė klaida: politikos mokslininkai, pasak jo, klysta ne tik dėl to, kad tiriant žmones ar jų tarpusavio sąveiką yra be galo sunku (o kartais ir neįmanoma) atskirti, kokie teiginiai yra grynai, faktiniai, o kokie – grynai normatyviniai, bet ir todėl, kad vien jau bandymas juos atriboti iškraipo politinių dalykų supratimą ir galiausiai pakerta tiek paties racionalumo, mokslinio žinojimo ir tiesos ieškojimo vertę, tiek normatyvinės politinės filosofijos autoritetą. Tačiau reikia pabrėžti, kad Straussas pernelyg sureikšmino vertybinio neutralumo principo reikšmę politikos mokslininkams. Ne visi politikos mokslo atstovai palaikė mintį, kad tyrinėjant politinius reiškinius būtina aiškiai skirti faktus ir vertybes. Net ir tie, kurie šią mintį palaikė, nemanė, kad tikrovėje faktai ir vertybės gali būti atsieti: tai veikia turi būti atliekama loginiais sumetimais, nes empiriniai metodai nevienodai gerai tinka analizuojant skirtingo pobūdžio problemas. Be to, ne visi politikos mokslininkai vertybes laikė bevertėmis mokslinė prasme ar visiškai subjektyviomis. Nuostatos, kurias Straussas priskyre visiems politikos mokslininkams, iš tiesų buvo būdingos bihevioristams – radikalioms politikos mokslo krypties atstovams, tačiau daugelis kitų politikos mokslininkų ir ypač tradicionalistai nei palaikė kategorišką reikalavimą skirti faktus ir vertybes, nei kritikavo politinę filosofiją kaip moksliskai bevertę remdamiesi vertybinio neutralumo principu.

Analizuodamas politikos mokslininkams būdingą nuostatą, kad tik metodiškas socialinio pasaulio tyrimas gali garantuoti gilesnį jo supratimą ir išmanymą, Straussas priėjo išvados, kad griežto metodiškumo svarba socialiniuose moksluose yra stipriai pervertinama. Politikos moksle, pasak Strausso, vyrauja iš pozityvistų perimtas įsitikinimas, kad tik mokslinis žinojimas yra vienintelis tikras žinojimas. Iš šio įsitikinimo nuosekliai išvedama mintis, kad visas politinių dalykų supratimas, kuris nėra pasiekiamas iš anksto apibrėžtomis mokslinėmis procedūromis, yra pažintine prasme bevertis. Todėl politikos mokslininkai, siekdami savo tyrimams suteikti kuo daugiau moksliskumo, kartu stengiasi atmesti subjektyvų, kasdieninės patirties ar tiesiog sveiko proto padiktuotą politinių dalykų žinojimą. Tačiau šios nuostatos, iš dalies tinkančios tiksliesiems

mokslams, Strausso įsitikinimu, visiškai netinka socialiniams mokslams: juos įpainioja į vidinius prieštaravimus ir galiausiai sumenkina jų mokslinius pasiekimus.

Politikos mokslininkų pastangas savo discipliną kuo labiau priartinti prie tikslųjų mokslų ir tokiu būdu pagilinti ar patobulinti politinių dalykų supratimą Straussas laikė prieštaringu nesusipratimu. Juk moderniojo mokslo pagrindinis tikslas yra ne išmintis, o galia. Mokslininis žinojimas neabejotinai išplečia žmogaus galių ribas, tačiau jis nesuteikia žinojimo, kokiam tikslui tos galios turėtų būti panaudotos. Be to, modernusis mokslas ne tiek atskleidžia tyrinėjamą tikrovę ar patobulina jos supratimą, kiek ją transformuoja ir paaiškina mokslinį jos konstruktą. Siekdami būti moksliški, politikos mokslininkai gali prisidėti prie didesnio žmogiškųjų galių išplėtimo, tačiau gilesnis žmogaus, visuomenės ir politikos supratimas, Strausso įsitikinimu, negali būti pasiektas. Taip yra todėl, kad metodiškas tyrimas neišvengiamai yra supaprastinantis, atmetantis tai, kas negali būti pagrindžiama ar objektyviai tyrinėjama. Kitaip tariant, metodiškas tyrimas nepastebi to, kas nepatenka į metodo „regos lauką“. Socialinių mokslų atveju tai gali būti ne šalutiniai, o esminiai socialinio pasaulio elementai. Todėl kuo labiau politikos mokslininkai siekia būti metodiški, tuo labiau jie tolsta nuo politikos filosofų, kurių svarbiausias tikslas yra ne atskirų socialinio pasaulio detalių, bet socialinės visumos supratimas. Tačiau šioje vietoje (lygiai taip pat, kaip ir vertybinio neutralumo principo kritikos atveju) Strausso politikos mokslo vaizdas buvo pernelyg homogeniškas. Straussas neatsižvelgė į tuos politikos mokslininkus, kurie atvirai teigė, kad mokslinis žinojimas privalo prasidėti nuo sveiko proto padiktuoto socialinio pasaulio supratimo. Nuostata, kurią Straussas priskyre visiems politikos mokslininkams, buvo tikrai būdinga bihevioristams, tačiau net ir dalis jų atslūgus bihevioristinio judėjimo įkarščiui sušvelnino radikalias savo pažiūras.

Straussas griežtai kritikavo historicistines politikos mokslo nuostatas. Pasak jo, remdamiesi historicizmu politikos mokslininkai atmetė politikos filosofų (ypač klasikinės politinės filosofijos atstovų) siekį formuluoti universalius politinę tikrovę konstituojančius principus, troškimą atrasti visiems laikams galiojančias tiesas ir pastangas pažinti politinės tikrovės visumą. Neigdamas galimybę suvokti visumą, historicizmas, pasak Strausso, kartu atmeta ir pačią filosofijos galimybę. Jei klasikais filosofinį mąstymą suvokė kaip būdą išeiti iš olos ir pasiekti tikrą, nuo tradicinių ir istorinių priemaišų apvalytą žinojimą, tai historicizmas leidžia suprasti, kad toks išėjimas

iš olos yra neįmanomas. Tačiau tiek politikos mokslo rėmimąsi istoricizmu (istoricizmas kartu neigia ir mokslinio tyrinėjimo išskirtinumą), tiek pačias historicistines nuostatas Straussas laikė prieštaringsomis. Pasak jo, pirmiausia istorinė patirtis ne patvirtina, bet paneigia historicistinių teiginių, kad nėra nieko nekintančio: fundamentalių filosofinių problemų egzistavimas yra puikus pavyzdys, kad kai kurie dalykams įmanoma peržengti savas istorines ribas. O jei išlieka nekintančios filosofinės problemos, išlieka ir galimybė pasiekti tiesą. Be to, istoricizmas negali sau neprieštaraudamas paneigti universalių principų egzistavimo galimybes. Juk historicistai kaip tik teigia atradę vieną universalų principą: kad ir kaip keistūsi žmogaus mąstymas, jis *visada* išliks istoriškas. Negalėdami būti nuoseklūs, historicistai negali racionaliai pagrįsti ir filosofijos istoriškumo. Todėl paremti istoricizmu, politikos mokslininkų argumentai taip pat tampa prieštaringi: neigdami politinės filosofijos apeliavimą į visuotinumą, politikos mokslininkai formuluoja į visuotinumą pretenduojančius teiginius apie politinės filosofijos istoriškumą.

Kai daug politikos mokslininkų atvirai kalbėjo apie politinės filosofijos pabaigą, Straussas ne tik stengėsi parodyti, kad patys politikos mokslininkai daugeliu atvejų nemato savo teiginių prieštaringumo, ribotumo arba pavojingų implikacijų, tačiau ir siekė racionaliai pagrįsti išskirtinę politinės filosofijos reikšmę. Politinę filosofiją mąstytojas ne tik laikė visais atžvilgiais pranašesne už naują politikos mokslą, tačiau net vertindamas jos svarbą visos filosofijos mastu Straussas priėjo išvados, kad politinė filosofija yra reikšmingiausia filosofijos dalis, nes tyrinėja tas sąlygas, kurios daro įmanomą visos filosofijos egzistavimą. Straussas tvirtino, jog daugybę pamatinių politinių problemų apie žmogaus prigimtį, prigimtinę teisę, geriausią režimą, bendrąjį gerį gali analizuoti tik politinė filosofija, nes politikos mokslas, dėl jam būdingų scientistinių ir historicistinių nuostatų arba yra nepajėgus jų analizuoti, arba šių problemų nelaiko tikromis politinėmis problemomis.

Geriausiai politinės filosofijos savitumą ir reikšmingumą, Strausso įsitikinimu, atskleidžia teologinė-politinė problema. Šios problemos analizė leidžia išryškinti pamatinę Vakarų pasaulio įtampą, kuri skleidžiasi tarp dviejų skirtingų, viena kitą eliminuoti siekiančių sričių: tikėjimo ir žinojimo. Straussas siekė parodyti, kad ši įtampa pirmiausia kyla iš filosofijos ir politikos priešpriešos, todėl ją apmąstyti turi būtent politinė filosofija. Politikos filosofai, analizuodami teologinę-politinę problemą,

neišvengiamai turi svarstyti filosofijos reikalingumo pagrindimo klausimą ir aiškintis filosofinio pažinimo ribas. Tačiau Straussui nepavyksta išgryninti skirtingų religinio tikėjimo, pasitikėjimo ir nereflektuoto įsitikinimo sąvokų, todėl visos jos kiek paviršutiniškai jo tekstuose „sulydomos“ į vieną tikėjimo sąvoką. Šiaip ar taip, politinės filosofijos savirefleksija, savųjų ribų įsisąmoninimas, kylantis iš įvairiausių ir nevienarūšių filosofijos įtampų su religija, ikiteoriniu mąstymu ar politine bendruomene, pasak Strausso, yra vienas didžiausių jos pranašumų prieš politikos mokslą. Neapmąstydami pamatinių savo disciplinos nuostatų, politikos mokslininkai yra pasmerkti nekritiškai kliautis mokslu ir nepastebėti, kad ne tik jų disciplinos, bet ir viso moderniojo mokslo pamatai nėra tokie tvirti, kaip kad atrodo šio mokslo atstovams. Straussas buvo įsitikinęs, jog gilesnės politinės filosofijos studijos padėtų politikos mokslininkams kritiškiau įvertinti pamatines jų disciplinos nuostatas. Taigi, politinė filosofija gali padėti politikos mokslininkams geriau suprasti savo discipliną. Faktas, kad nusiūgus bihevioristiniam judėjimui iš tiesų politikos moksle pradėta daugiau domėtis politine filosofija, leidžia tikėtis, kad (ne be Strausso pagalbos) politikos mokslininkai pradėjo suvokti politinės filosofijos naudą jų disciplinai.

XX amžiaus patirtis parodė, kad įtampa tarp politinės filosofijos ir politikos mokslo gali būti tokia pat reikšminga, kaip ir Strausso teologinės-politinės problemos analizėje aptartos įtampos. Strausso išvalgos – puikus pavyzdys, kad ir politinė filosofija gali radikaliai kritikuoti pamatines politikos mokslo nuostatas ir abejoti naujos disciplinos reikalingumu. Šių disciplinų įtampos pasekmės taip pat panašios į pasekmes, kylančias iš įtampų tarp politinės filosofijos ir politinės bendruomenės: politikos filosofai yra priverčiami pagrįsti savo disciplinos reikalingumą ir apmąstyti filosofinio mąstymo ribas. Taigi, klausimas „kodėl politinė filosofija?“ natūraliai veda prie kito, visai filosofijai egzistenciškai reikšmingo klausimo „kodėl filosofija?“. Straussas iš tiesų politikos mokslą suvokė pernelyg apibendrintai (tiksliau tariant, jis visą politikos mokslą tapatino su bihevioristiniu politikos mokslu) ir, bandydamas jam radikaliai priešinti (ypač klasikinę) politinę filosofiją, nebuvo linkęs pripažinti kai kurių tarp jų egzistuojančių panašumų. Tačiau siekdamas pagrįsti politinės filosofijos reikšmę, mąstytojas davė reikšmingą impulsą vienos seniausios filosofijos šakos atgimimui. Galbūt naujas politikos mokslas, priešingai nei manė Straussas, buvo daugiau naudingas politinei filosofijai nei žalingas (tiesa, nedidelę politikos mokslo naudą politinei filosofijai – pirminį politinių

dalykų apmąstymą ir empirinių duomenų kaupimą – Straussas pripažino, tačiau ji neprilygo žalos, kylančios iš politinės filosofijos autoriteto diskreditavimo, mastams). Sukurdami naują įtampą politikos mokslininkai netiesiogiai ir tikriausiai patys to nenorėdami padarė didžiausią paslaugą politinei filosofijai. Teologinė-politinė-(ir galbūt jau) mokslinė problema „pateisino“ Strausso jai suteiktą pagrindinio politinės filosofijos gyvybingumo šaltinio vardą.

Straipsniai disertacijos tema

Stoškus, M. 2011. Politinės filosofijos ir politikos mokslo santykis: Leo Strausso pozicija. *Problemos* 80: 19-34, ISSN 1392-1126

Stoškus, M. Politikos mokslo atsiradimo filosofinės prielaidos. *Problemos* 79: 115-128, ISSN 1392-1126

Išsilavinimas

Filosofijos doktorantūros studijos Vilniaus universitete, Filosofijos fakultete, Filosofijos katedroje (2007-2011)

Politikos mokslų magistro laipsnis Vilniaus universitete, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute (2007)

Filosofijos bakalauro laipsnis Vilniaus universitete, Filosofijos fakultete (2005)

Pedagoginio darbo patirtis

Šiuolaikinės politinės filosofijos kursas, Vilniaus universitetas (2010-2011)

Estetikos seminarai, Lietuvos muzikos ir teatro akademija (2010-2011)

Filosofijos įvado seminarai, Vilniaus universitetas (2008-2009)

Mindaugas Stoškus

El. paštas: mindaugasst0@gmail.com